

Madvig: Ja, saa har jeg misforstaaet den ærede Ordfører, og saa bortfalder min Bemærkning.

Mossin: Den ærede Ordfører bemærkede, at den nye § 70 var nødvendig for flere Kjøbstæder, og det maa jeg ogsaa for Bornholms Vedkommende erkende. Vel kan jeg ikke tiltræde den Uttring, at de bornholmske Kjøbstæder ere i en usæl Forsatning — noget Saadant har jeg heller aldrig sagt —; men de ere i et saa exceptionelt Forhold, at der kan være en særdeles Grund til, at en saadan Bestemmelse med Hensyn til dem kommer i Betragtning. Der er tidligere blevet spurgt om, af hvilken Grund man skulde tænke sig, at de bornholmske Byer vare mindre udviklede end andre Stæder, der have de samme Næringsveje. Dette Spørgsmaal lader sig overordentlig let besvare. For det Første maa man tage Hensyn til Kjøbstædernes ringe Størrelse, og det er jo en afgjort Sag, at jo mindre Kjøbstæderne ere, desto mindre Anledning er der til Næring og borgerlig Virksomhed. Det Andet, der maa komme i Betragtning, er, at der i Forhold til Landdistrictet paa Bornholm findes en ganske overordentlig Mængde Kjøbstæder. Det er vistnok noget ganske Usædvanligt, at man kan tænke sig, at Kjøbstædbefolkningen er over $\frac{1}{3}$ i Sammenligning med Landbefolkningen; altsaa er der ogsaa et saa meget mindre Opland og en mindre Omsætning, og Kjøbstædernes Stilling bliver da saa meget mindre gunstig. Jeg maa endvidere gjøre opmærksom paa, at Havnene have været meget maadelige; de have med Undtagelse af Rønne Havn savnet tilstrækkelig Dybde og i det Hele taget været ubetydelige. Først i den senere Tid er det blevet noget bedre i denne Henseende. Søfarten har altsaa været indskrænket til mindre Skibe og uden særdeles Betydning. Endelig maa det ikke lades ude af Betragtning, at Bornholm er temmelig langt ffjernet fra Moderlandet, og at om Vinteren Postforbindelsen er aldeles ustabil; ja, i enkelte Aaringer kan der, naar der er meget streng Vinter, hengaae mere end een Maaned, hvilket jeg oftere har oplevet, i hvilken Tid hele Communicationen har været afbrudt: baade med

Kjøbenhavn og selv med Sverrig. Alt Sligt maa have Indflydelse paa Stædernes Velstand, og derfor er der sandelig Grund til, at Ministeriet har sin Opmærksomhed henvendt paa de bornholmske Kjøbstæder.

Jacobæus: Da der her i denne Forsamling er saa faa, som kjende Noget til Bornholm og det ikke er ganske fremmed for mig, vil jeg i Anledning af, hvad den ærede sidste Taler har sagt idag og tidligere, tillade mig nogle saa Uttringer. Der er navnlig fremhævet Byernes Uformuenhed til at underkastes de Betingelser, som Loven foreskriver, men jeg maa sige, at jeg ingenlunde kan dele den Mening. Jeg har opholdt mig i Rønne en kort Tid og har der seet en Virksomhed, som i alle Maader maatte glæde Enhver, der kom der. Rønne er saaledes omgivet af en Mængde Cementmøller, jeg troer 30 eller derover; der er Skibsbyggerier, som ikke er saa ganske ubetydelige; der er Fartøier i Mængde, ikke smaa, men nogle temmelig store, der drive Fiskeri i Ishavet; altsaa er der en Virksomhed, som ikke er ringe, hvoraf man maa slutte, at Byen ret vel er istand til at underkaste sig de Fordringer, som Tiden fører med sig, og at ikke, som den ærede Landstingsmand synes at mene, den og skulde undtages deraf. Er der noget Sted i Danmark, hvor Byggeloven maa ønskes gennemført, saa troer jeg, det er i Kjøbstæderne paa Bornholm. Kommer man til Rønne, seer man en By i gammel Stil, indrettet, som man kan tænke sig det i Middelalderen, Gaderne ere snevre, vinde og skæve, farlige at passere, Bygningerne ere ligesaa kantede som Gaderne, og man seer en By i gammel Stil i allerhøieste Grad. Da jeg var der for 6—8 Aar siden, vare ikke saa af Udhufene tækkede med Straa, og jeg skal vist tage meget feil, om det ikke er 40 Aar siden, at dette er affkaffet i de øvrige danske Byer. Jeg veed vel, at de bornholmske Byer sit Prolongation af c. 20 Aar med Hensyn til Affkaffelse af Straatage, men jeg maa formode, at enten Regjeringen har forlænget denne eller at Beboerne selv have ladet denne Sag gaae i Glemmebogen. Af de Grunde, jeg har anført, og da Bornholm i det Hele er meget frugt-